

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

**TÜRKİYE'DE HÜKÛMET SİSTEMİ TARTIŞMALARI
VE CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE
YASAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU
Balıkesir Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi

TÜRKİYE'DE HÜKÛMET
SİSTEMİ TARTIŞMALARI
VE CUMHURBAŞKANLIĞI
HÜKÛMET SİSTEMİNDE
YASAMA VE YÜRÛTME
ORGANLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİLER

Yenilenmiş ve Güncellenmiş
3. Baskı

62. Yıl
FİLİZ KİTABEVİ
İSTNABUL 2023

Ekim 2023
Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU
**Türkiye’de Hükûmet Sistemi Tartışmaları ve
Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde
Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler**

ISBN: 978-975-368-924-3

Üçüncü Baskı: Ekim, 2023

İkinci Baskı: Ağustos, 2022

Birinci Baskı: Mart, 2022

BASKI

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.

Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)

Vefa-Fatih/İSTANBUL

Tel: (212) 527 0 718

(850) 441 0 359

Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye’deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.’ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Bu kitabı yaklaşık 70 yıldır ülkemizin üzerinde karabulutlar gibi dolaşan parlamenter hükûmet sisteminin terkedilerek başkanlık hükûmet sisteminin bir türü ve demokratik hükûmet sistemlerinden olan “Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi”nin benimsenmesine katkıda bulunanlara adıyorum.

***Hukuk iyi ve adil olanın sanatıdır.
Ius est ars boni et aequi.***

***Hukukçularla başlayalım... Bunlar, Sisyphos* gibi,
kan ter içinde dağın tepesine çıkardıkları kaya aşağı
yuvarlandıkça, tekrar yukarı çıkarırlar... Binlerce ka-
nunu yorumlarken, zannedersin ki bunların mesleği
dünyanın en zor sanatı. Kendilerine hayranlıkları,
hiçbir ölümlüde görülmez.***

Desiderius Erasmus

* “Sisyphos (Yunanca Σίσυφος; İngilizce: Sisyphus), Yunan Mitolojisinde, Yeraltı Dünyasında sonsuza kadar büyük bir kayayı bir tepenin en yüksek noktasına dek yuvarlamaya mahkûm edilmiş bir kraldır. Sisyphos ismi geleneksel olarak sophos (bilge) sözcüğüyle ilişkilendirilir; fakat bu ilişkilendirme bazı etimolojik problemler içermektedir. Aiolos’un oğlu, Korint kralı Sisyphos tanrı-ırmak Asopos’a, kızı Aigina’nın Zeus tarafından kaçırılmış olduğunu söyleyerek Zeus’u ele vermesine karşılık kalesi içinde bir pınarın akıtılmasını sağlar.

Bu hainlik Zeus’un öfkesine neden olur. Zeus ona ölüm meleği Thanatos’u gönderir. Sisyphos, Thanatos’u zincire vurur; onu özgürlüğüne kavuşturmak için Zeus müdahale etmek zorunda kalır. Ölüler Ülkesine götürülen Sisyphos kaderine katlanmak istemez. Kendisine cenaze töreni yapmamasını karısından ölmeden önce istemiştir. Törensizliği hoş karşılamayan Hades, dinsiz karısını cezalandırması için Sisyphos’un yeryüzüne dönme önerisini kabul eder... Sisyphos daha yıllarca yeryüzünde yaşayacaktır.

Nihayet, gerçek ölümünde cezalandırılır. Ölüler Ülkesi tanrıları onu sonsuza dek taş yuvarlamaya mahkûm ederler; hedefe her yaklaşımda taş yine aşağıya düşer.” Vikipedi, “Sisifos”, (Online) <https://tr.wikipedia.org/wiki/Sisifos>, 21/09/2020.

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

İlk baskısı 31/03/2022’de; ikinci baskısı 31/08/2022’de gerçekleştirilen **“Türkiye’de Hükûmet Sistemi Tartışmaları ve Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler”** isimli bu kitabın kısa sürede tükenmesi üzerine, üçüncü baskısını yapmak gerekmiştir.

Bilindiği gibi ülkemizde, 09/07/2018 tarihinden itibaren parlamenter hükûmet sistemi terkedilerek başkanlık hükûmet sisteminin bir türü ve demokratik hükûmet sistemlerinden olan **“Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi”**ne geçilmiştir. Başkanlık hükûmet sisteminin diğer uygulamalarıyla karşılaştırıldığında çeşitli farklılıklara sahip olan **“Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi”**, henüz çok yeni bir hükûmet sistemidir. Durum böyle olunca sistemde kurumsallaşmanın sağlanabilmesi ve uygulamaların istikrar kazanabilmesi için, sistemin belirli bir süreye (en az 15/20 yıla ya da 3/4 döneme) ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca sistem teorik olarak kurgulanırken öngörülemeyen kimi eksikliklerin ve sistemin aksayan yönlerinin belirlenmesi ve gerekli değişiklik önerilerinin ortaya konulabilmesi için de, uygulamaların belirli bir süre gözlenmesi gerekmektedir.

Bu kitabın yazılmasında, **“Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi”**nin daha iyi anlaşılması, sistemin olumlu ve olumsuz yönlerine dikkati çekilerek ve karşılaştırmalı hükûmet sistemleriyle ilgili bilgi verilerek, sisteme yönelik çekince ve eleştirilerin karşılanması amaçlanmıştır.

Kitapta yeni hükûmet sisteminde yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkiler yanında önceki anayasalarımızdaki (1876 Kânûn-i Esâsî, 1961 Anayasası ile 21/01/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun’la yapılan Anayasa değişikliklerinden önceki düzenlemeler bakımından 1982 Anayasası’nda) yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkilerin düzenlenme biçimi de anlatım konusu yapılmıştır. Ayrıca Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Federal Almanya Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri

hükûmet sistemi uygulamalarında yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkiler, kitabın konusuyla bağlantılı olduğu derinlikte ve ölçüde ele alınmaya çalışılmıştır.

Kitabın yayına hazırlanması ve basılmasıyla ilgili olarak başta Filiz Kitabevi sorumlusu Oğuzhan ORUÇ olmak üzere, Kitabevinin diğer çalışanlarına teşekkür ederim. Okuyucu için yararlı olması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

Ekim 2023

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ.....	XI
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMALAR	XXVII
TABLolar LİSTESİ.....	XXXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YASAMA VE YÜRÜTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERE GENEL BAKIŞ VE BAZI HÜKÛMET SİSTEMİ UYGULAMALARI

I. GENEL OLARAK	23
II. KUVVETLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE GÖRE HÜKÛMET SİSTEMLERİ.....	27
A. Parlamenter Hükûmet Sistemi	34
1. Genel Olarak	39
2. Parlamenter Hükûmet Sisteminin Birleşik Krallık Uygulaması (Westminster Sistemi ya da Çoğunlukçu Sistem) ve Yasama ile Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler.....	51
a) Parlamento: Lordlar Kamarası ve Avam Kama- rası.....	66
(1) Lordlar Kamarası (House of Lords)	67
(2) Avam Kamarası (House of Commons).....	69
b) Yürütme Organı: Kral/Kraliçe ve Kabine.....	74

İçindekiler

(1) Kral/Kraliçe (The Crown)	74
(2) Kabine (Cabinet): Başbakan ve Bakanlar	79
(a) Gölge Kabine (Shadow Cabinet)	83
c) Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	83
(1) Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi	84
(2) Devlet Başkanının Kanunları Veto Yetkisi .	87
(3) Devlet Başkanının Avam Kamarası'nı Fesih Yetkisi	88
(4) Prorogation	90
(5) İkincil Kanunlar ya da İkincil Yasama Biçimleri	92
(6) Karşı İmza Kuralı	94
(7) Parlamento'nun Yürütme Organını Denetleme Araçları	96
(a) Güven Oylaması/Güvensizlik Oylaması	96
(b) Yazılı ve Sözlü Soru	97
(c) Görüşmeler	99
(d) Komisyonlar ya da Komiteler	100
3. Parlamenter Hükûmet Sisteminin Federal Almanya Cumhuriyeti Uygulaması ve Yasama ile Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	104
a) Yasama Organı: Federal Meclis (Bundestag) ve Federal Konsey (Bundesrat)	105
b) Yürütme Organı: Federal Cumhurbaşkanı ve Federal Bakanlar Kurulu	116

İçindekiler

(1) Federal Cumhurbaşkanı (Bundespräsident)	116
(2) Federal Bakanlar Kurulu (Bundesregierung): Federal Başbakan (Şansölye) ve Federal Bakanlar.....	126
c) Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	132
(1) Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi.....	132
(2) Cumhurbaşkanı'nın Kanunları Veto Yetkisi	135
(3) Cumhurbaşkanı'nın Federal Meclis'i Fesih Yetkisi	136
(4) Kanun Hükmünde Kararnameler.....	137
(5) Zorunlu ya da İvedi Yasama Durumu.....	139
(6) Karşı İmza Kuralı	140
(7) Parlamentonun Yürütme Organını Denetleme Araçları.....	142
(a) Soru	143
(b) Fesih Tehdidi Altında Güven Oylaması	146
(c) Kurucu ya da Yapıcı Güvensizlik Oyu	147
(d) Araştırma Komisyonları.....	148
(e) Komisyonlar	149
B. Başkanlık Hükûmet Sistemi.....	152
1. Genel Olarak	153
2. Başkanlık Hükûmet Sisteminin Amerika Birleşik Devletleri Uygulaması ve Yasama ile Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler.....	162

İçindekiler

a) Yasama Organı: Kongre (Congress).....	168
(1) Temsilciler Meclisi (House of Representatives).....	170
(2) Senato (Senate).....	172
b) Yürütme Organı: Başkan (President).....	174
(1) Başkan Yardımcısı (Vice President).....	185
(2) 1789-2023 Yılları Arasında Görev Yapan Başkanlar ve Başkan Yardımcıları.....	187
c) Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler.....	197
(1) Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi.....	199
(2) Başkan'ın Kanunları Veto Yetkisi.....	202
(a) 30/04/1789 ile 20/06/2023 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkanları ve Veto Ettikleri Kanun Sayıları.....	203
(3) Başkanlık Kararnameleri (Executive Orders).....	208
(a) 30/04/1789 ile 20/06/2023 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkanları ve İmzaladıkları Başkanlık Kararnameleri.....	213
(4) Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi (The Supreme Court of the United States).....	218
(5) Bütçe Sürecinde Kongre ve Başkan.....	221
(6) Senato'nun Bazı Atamaları Onaylama Yetkisi.....	225
(7) Suçlandırma Mekanizması (Impeachment).....	229

İçindekiler

(a) 1799 ile 2023 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Impeachment Yargılamalarının Sonuçları.....	232
C. Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi	236

İKİNCİ BÖLÜM

PARLAMENTER HÜKÜMET SİSTEMİNİN TÜRKİYE UYGULAMALARINA GENEL BAKIŞ

I. GENEL OLARAK	259
II. 1876 KĀNŪN-I ESĀSÎ'DE 22/08/1909 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ SONRASI DÖNEM	290
A. Yasama Organı: Heyet-i Umûmî ya da Meclis-i Umûmî.....	298
1. Heyet-i Meb'ûsan ya da Meclis-i Meb'ûsan.....	300
2. Heyet-i A'yân ya da Meclis-i A'yân	306
B. Yürütme Organı: Pâdişâh ve Heyet-i Vükelâ ya da Meclis-i Vükelâ	309
1. Pâdişâh.....	310
2. Heyet-i Vükelâ ya da Meclis-i Vükelâ.....	314
a) II. Meşrutiyet Dönemi'nde Görev Yapan Hükümetler	318
C. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	321
1. Pâdişâh'ın Kanunları Veto Yetkisi.....	321
2. Pâdişâh'ın Heyet-i Meb'ûsan'ı Fesih Yetkisi.....	323
3. Kânûn-ı Muvakkatler ya da Geçici Kanunlar	325

İçindekiler

4. Nizâmnâmeler ya da Tüzükler.....	328
5. Yasama Organının Yürütme Organını Denetleme Araçları.....	331
a) Soru ya da Sual	331
b) Güven Oylaması ve Gensoru ya da İstîzâh	332
c) Meclis Araştırması ya da Heyet-i Tahkikiye ...	335
d) Meclis Soruşturması	336
e) Genel Görüşme	338
III. 1921 VE 1924 TEŞKİLÂT-I ESÂSİYYE KÂNÛNLARI DÖNEMİ.....	341
IV. 1961 ANAYASASI DÖNEMİ.....	354
A. Genel Olarak	358
B. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi	360
1. Millet Meclisi.....	361
2. Cumhuriyet Senatosu	362
C. Yürütme Organı: Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu	363
1. Cumhurbaşkanı	364
2. Bakanlar Kurulu: Başbakan ve Bakanlar.....	371
3. “Karşı İmza Kuralı” ve Cumhurbaşkanı’nın Siyasi Sorumsuzluğu	372
D. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	374
1. Cumhurbaşkanı’nın Kanunları Bir Daha Görüşülme Üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne Geri Gönderme Yetkisi	377
2. Cumhurbaşkanı’nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi	381
3. Kanun Hükmünde Kararnameler	384

İçindekiler

4. Yasama Organının Yürütme Organını Denetleme ve Bilgi Edinme Araçları.....	386
a) Soru	387
b) Genel Görüşme	389
c) Meclis Araştırması	390
d) Meclis Soruşturması	392
e) Güven Oylaması	394
f) Gensoru	396
E. 27/05/1960 ile 12/09/1980 Tarihleri Arasında Görev Yapan Hükûmetler ve Cumhurbaşkanları.....	398
F. 1961 Anayasası Döneminde Görev Yapan Koalisyon ve Azınlık Hükûmetleri.....	402
V. 1982 ANAYASASI'NIN İLK HALİ.....	405
A. Genel Olarak.....	409
B. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi	412
1. 23/04/1920 ile 02/06/2023 Tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üye Tam Sayısındaki Değişiklikler.....	424
C. Yürütme Organı: Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu	427
1. Cumhurbaşkanı	428
2. Bakanlar Kurulu: Başbakan ve Bakanlar	439
3. Karşı İmza Kuralı ve Cumhurbaşkanı'nın Siyasi Sorumsuzluğu	449
D. Hükûmet Sistemi: "Rasyonelleştirilmiş ya da Aklileştirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi"	455
E. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	463

İçindekiler

1. Cumhurbaşkanı'nın Kanunları Bir Daha Görüşül- mek Üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Geri Gönderme Yetkisi	464
2. Cumhurbaşkanı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi.	468
3. Kanun Hükmünde Kararnameler	470
4. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Bilgi Edinme ve Denetleme Araçları	480
a) Soru	480
b) Güven Oylaması	483
c) Gensoru	485
d) Meclis Soruşturması	489
VI. 31/05/2007 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ SONRASI DÖNEM	493
A. Genel Olarak	494
B. Anayasa Değişikliği Sürecine Kısa Bir Bakış	498
C. Hükûmet Sisteminde Değişiklik Oldu Mu?	510
VII. 12/09/1980 TARİHLİ ASKERİ DARBE'DEN CUMHUR- BAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNE GEÇİLİNCEYE KADAR GÖREV YAPAN HÜKÛMETLER VE CUM- HURBAŞKANLARI	522
VIII. 1982 ANAYASASI DÖNEMİNDE GÖREV YAPAN KOALİSYON VE AZINLIK HÜKÛMETLERİ	528

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE YASAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

İçindekiler

I. 21/01/2017 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ SONRASI DÖNEM.....	533
A. Genel Olarak.....	543
B. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi.....	560
1. Milletvekillerinin Seçimi	570
2. Milletvekillerinin Hukuki Statüsü	580
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İç Yapısı.....	583
a) Başkanlık Divanı	583
b) Danışma Kurulu	585
c) İhtisas Komisyonları	586
d) Siyasi Parti Grupları	589
4. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Görev ve Yetkileri	590
C. Yürütme Organı: Cumhurbaşkanı.....	593
1. Seçimi	597
2. Göreve Başlaması ve Görevinin Sona Ermesi	606
3. Görev ve Yetkileri	611
4. Siyasi ve Hukuki Sorumluluğu.....	615
5. Düzenleyici İşlemleri	617
a) Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	618
b) Cumhurbaşkanlığı Yönetmelikleri	634
c) Cumhurbaşkanlığı Kararları	637
d) Adsız Düzenleyici İşlemler	640
6. Kabinenin Diğer Üyeleri: Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanlar	641
a) Cumhurbaşkanı Yardımcıları	642
(1) Cumhurbaşkanı Yardımcısı Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar	644

İçindekiler

(2) Cumhurbaşkanı Yardımcılarının Görev ve Yetkileri.....	645
(3) Cumhurbaşkanı Yardımcılarının Sorumluluğu	646
b) Bakanlar	647
(1) Bakan Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar	652
(2) Bakanların Görev ve Yetkileri.....	652
(3) Bakanların Sorumluluğu	653
(4) Bakan Yardımcıları.....	655
(5) Bakanlıklar.....	657
7. Politika Kurulları	659
8. Cumhurbaşkanlığı Ofisleri.....	662
9. Bağlı Kurum ve Kuruluşlar.....	662
10. Parlamenter Hükûmet Sistemi Uygulaması Döneminde Cumhurbaşkanlığı Görevini Yerine Getirenler, Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi Uygulaması Dönemindeki Cumhurbaşkanı Seçimlerinde Aday Olabilir Mi?	663
D. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler ve Kimi Etkileşim Araçları	683
1. Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi	684
2. Cumhurbaşkanı'nın "Kanunları Veto Yetkisi"	688
3. Cumhurbaşkanı'nın "Seçimlerin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi"	692
4. Cumhurbaşkanı'nın Cezai Sorumluluğu	700
5. Cumhurbaşkanı Yardımcılarının ve Bakanların Cezai Sorumlulukları ve Yargılanmaları	708

İçindekiler

6. Cumhurbaşkanı Seçimi ile Milletvekili Genel Seçiminin Aynı Tarihte Yapılması.....	712
7. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Bilgi Edinme ve Denetleme Araçları	716
a) Yazılı Soru	719
b) Kanun Tekliflerinin Görüşülmesi Sırasında Soru ve Cevap İşlemi	722
c) Genel Görüşme	723
d) Meclis Araştırması	726
e) Meclis Soruşturması	729
E. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile Parlamenter Hükûmet Sisteminin Türkiye Cumhuriyeti Uygulamasının Karşılaştırılması	733
F. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminin, Başkanlık Hükûmet Sisteminin Amerika Birleşik Devletleri Uygulaması ve Yarı Başkanlık Hükûmet Sisteminin Fransız Cumhuriyeti Uygulaması ile Karşılaştırılması	735
II. ARA DEĞERLENDİRME	741

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE YASAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER BAKIMINDAN ÇIKABİLECEK SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ İLE BAZI TARTIŞMALAR

İçindekiler

I. GENEL OLARAK.....	761
II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE YASAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERLE İLGİLİ KİMİ SORUNLAR VE TARTIŞ- MALAR	763
A. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin "Bütçe Hakkı"nın Zayıflatılması Tartışmaları.....	764
B. "Tarafsız ve Partili Cumhurbaşkanı" Tartışmaları .	786
C. "Çift ya da Çifte Meşruiyet" İddiası.....	797
D. "Seçimlerin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi" Bakımından Cumhurbaşkanı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Arasındaki Denge(sizlik).....	804
E. Delegasyoncu Demokrasi Tartışmaları ve Cumhurbaş- kanlığı Kararnameleri	812
F. Cumhurbaşkanı'nın Atama Yetkileri.....	823
G. "Cumhurbaşkanı'nın Sorumluluğu" Tartışmaları..	833
H. Otoriterizm ve Kuvvetler Birliği Tartışmaları.....	838
İ. Parlamenter Hükûmet Sistemine Dönüş ve Bu Siste- min Rasyonelleştirilmesi Önerileri	855
1. "Kurucu ya da Yapıcı Güvensizlik Oyu" Kurumu	866
2. Alternatif ya da Aralıklı Başkanlık Sistemi.....	869
III. NELER YAPILABİLİR?	871
A. Milletvekillerinin Seçildikleri Bölgedeki Seçmen- leriyle Daha Yakın İlişki İçerisinde Bulunmaları Sağ- lanabilir	875
B. Siyasi Partilerde Değişimi Teşvik Edici Düzenlemeler Yapılabilir	879
C. Kamu Denetçiliği Kurumu Güçlendirilebilir ve Kuru- mun Etkinliği Artırılabilir	882

İçindekiler

D. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'yla İlgili Kimi Değişiklikler Yapılabilir	889
E. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Denetim Mekanizmaları Güçlendirilebilir.....	895
F. Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları Arasında Etkileşim Sağlanabilir	897
G. Kamu Siyasetlerinin Belirlenmesinde Halkoylaması Usulü Benimsenebilir	899
1. "Halkın Vetosu" Kurumu Kabul Edilebilir.....	901
2. Seçmene "Kanun Teklifi Sunma Hakkı" Verilebilir	903
3. Seçmene "Geri Çağırma Hakkı" Verilebilir	905
4. E-Demokrasi Uygulamaları ve Dijitalleşme Yaygınlaştırılabilir	909
H. Hâkimler ve Savcılar Kurulu Güçlendirilebilir	912
İ. Anayasa Yargısıyla İlgili Reform Yapılabilir	919
J. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle İlgili Tereddütler Giderilebilir	928
K. Cumhurbaşkanı Seçimi ile Birlikte Cumhurbaşkanı Yardımcısı Seçimi de Yapılabilir	938
SONUÇ.....	945
KAYNAKLAR	975
YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYINLARI.....	1085
KAVRAMLAR DİZİNİ	1125

İçindekiler

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	Aynı Eser/Aynı Yer
A.g.e.	Adı Geçen Eser
A.g.m.	Adı Geçen Makale
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
APHS	Aklileştirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
Art.	Article/Madde
AYMKD	Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
Any.	Anayasa
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBF	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AÜSBFY	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları
AYM	Anayasa Mahkemesi
BETAM	Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi
BHS	Başkanlık Hükûmet Sistemi
Bkz.	Bakınız
BK	Birleşik Krallık/Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı
Bir.	Birleşim
BMM	Büyük Millet Meclisi
B.N.	Başvuru Numarası
CBK	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi
CHF	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi

Kısaltmalar

CHS	Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi
CK	Cumhurbaşkanlığı Kararları
CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CMP	Cumhuriyetçi Millet Partisi
CS	Cumhuriyet Senatosu
CY	Cumhurbaşkanlığı Yönetmelikleri
Çev.	Çeviren/Çevirenler
D.	Dönem
Der.	Derleyen
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DEVA	Demokrasi ve Atılım Partisi
DM	Danışma Meclisi
Dn.	Dipnot
DP	Demokrat Parti
DSP	Demokratik Sol Parti
DTP	Demokratik Toplum Partisi
DYP	Doğru Yol Partisi
E.	Esas Sayısı
Ed.	Editör/Editörler/Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
Ed. by	Editör/Yayına Hazırlayan
Eds. by	Editörler/Yayına Hazırlayanlar
ESHİD	Eşit Haklar İçin İzleme Derneği
FAC	Federal Almanya Cumhuriyeti
FC	Fransız Cumhuriyeti
EÜHFD	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
FİYHB	Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi/ Bildirgesi/Beyanamesi

Kısaltmalar

Gazi ÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GPHS	Güçlendirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
GÜHFD	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HA	Heyet-i A'yân, Meclis-i A'yân
HEDEP	Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
HF	Halk Fırkası
Haz.	Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
HFSAD	Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi Dergisi
HM	Heyet-i Meb'ûsan, Meclis-i Meb'ûsan
HP	Hürriyet Partisi
HSK	Hâkimler ve Savcılar Kurulu
HSYK	Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
HU	Heyet-i Umûmî, Meclis-i Umûmî
HÜDA PAR	Hür Dava Partisi
HV	Heyet-i Vükelâ, Meclis-i Vükelâ
Iss.	Issue/Sayı
İçt.	İçtüzük/İçtüzüğü
İHAM	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi
İHAS	İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İK	İspanya Krallığı
İKÜY	İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları
İT	İttihad ve Terakki
İTC	İttihad ve Terakki Cemiyeti
İVH	İcra Vekilleri Heyeti
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜHFY	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
K.	Karar Sayısı

Kısaltmalar

Karş.	Karşılaştırınız
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu
KE	Kānûn-ı Esâsî
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KM	Kurucu Meclis
K.S.	Karar Sayısı
K.T.	Karar Tarihi
LEE	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
md.	Madde
MBK	Milli Birlik Komitesi
MC	Milliyetçi Cephe
MDP	Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
MGKu.	Milli Güvenlik Kurulu
MGS	Milletvekili Genel Seçimi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MHS	Meclis Hükûmeti Sistemi
MÎT	Millî İstihbarat Teşkilâtı
MM	Millet Meclisi
MP	Millet Partisi
MSP	Milli Selamet Partisi
MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	Numara
O.	Oturum
OHAL	Olağanüstü Hal
p.	Page/Sayfa
par.	Paragraf
para.	Paragraph/Paragraf

Kısaltmalar

pp.	Pages Part/Sayfa Arası/Sayfa Sayısı
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PHS	Parlamenter Hükümet Sistemi
RF	Rusya Federasyonu
R.G.	Resmî Gazete
RP	Refah Partisi
RPHS	Rasyonelleştirilmiş Parlamenter Hükümet Sistemi
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı/Sayfa Arası
S.	Sayı
SAADET	Saadet Partisi
S.S.	Sıra Sayısı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SCOTUS	The Supreme Court of the United States/Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi
SCOTUK	The Supreme Court of the United Kingdom/Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi
SDÜHFD	Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SHP	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
SI	Statutory Instruments
SPK	Siyasi Partiler Kanunu
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	Tarih
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

Kısaltmalar

TEK	Teşkilât-ı Esâsiyye Kânûnı
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TESEV	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TKP	Türkiye Köylü Partisi
TKH	Türkiye Komünist Hareketi
TM	Temsilciler Meclisi
TODAİE	Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
Trans. by	Çeviren/Çevirenler
T.V.	Takvîm-i Vekâyi
T.Y.	Baskı Tarihi Yok
v.	Versus/Karşı
Vol.	Volume/Cilt
Y.	Yıl
YBHS	Yarı Başkanlık Hükûmet Sistemi
YBHD	Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
Y.D.	Yasama Dönemi
YEŞİL SOL PARTİ	Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKY	Yapı Kredi Yayınları
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YTP	Yeni Türkiye Partisi
Y.y.	Yayım Yeri Yok
Y.Y.	Yasama Yılı

TABLolar LİSTESİ

s.

Tablo 1	: Parlamenter Hükûmet Sistemini Benimseyen Devletler.....	45-46
Tablo 2	: Başkanlık Hükûmet Sistemini Benimseyen Devletler	160-161
Tablo 3	: 30/04/1789 ile 10/10/2023 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkan ve Başkan Yardımcıları.....	188-197
Tablo 4	: 30/04/1789 ile 20/06/2023 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkanları ve Veto Ettikleri Kanun Sayıları.....	204-208
Tablo 5	: 30/04/1789 ile 20/06/2023 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkanları ve İmzaladıkları Başkanlık Kararnameleri.....	213-216
Tablo 6	: 1799 ile 2023 Yılları Arasında Gerçekleştirilen İmpeachment Yargılamalarının Sonuçları.....	233-235
Tablo 7	: Fransız Cumhuriyeti'nde 08/01/1959-15/10/2023 Tarihleri arasında Görev Yapan Cumhurbaşkanları ve Hükûmetler.....	251-254
Tablo 8	: Yarı Başkanlık Hükûmet Sistemini Benimseyen Devletler.....	255-256
Tablo 9	: Heyet-i Meb'ûsan'nın I. Meşrutiyet Dönemi'nde Faaliyet Gösterdiği Tarihler ve Yasama Dönemleri.....	305
Tablo 10	: Heyet-i Meb'ûsan'nın II. Meşrutiyet Dönemi'nde Faaliyet Gösterdiği Tarihler ve Yasama Dönemleri.....	306
Tablo 11	: II. Meşrutiyet Dönemi'nde Görev Yapan Hükûmetler ya da Heyet-i Vükelâ.....	318-320
Tablo 12	: 14/05/1950 Tarihinde Yapılan Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	354

Tablolar Listesi

- Tablo 13** : 02/05/1954 Tarihinde Yapılan Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....355
- Tablo 14** : 27/10/1957 Tarihinde Yapılan Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....356
- Tablo 15** : 1961 Anayasası Döneminde Görev Yapan Cumhurbaşkanları ve Bir Daha Görüşülmek Üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Geri Gönderdikleri Kanun Sayıları.....381
- Tablo 16** : 27/05/1960 ile 12/09/1980 Tarihleri Arasında Görev Yapan Hükûmetler ve Cumhurbaşkanları.....398-402
- Tablo 17** : 1961 Anayasası Döneminde Görev Yapan Koalisyon ve Azınlık Hükûmetleri.....402-404
- Tablo 18** : 23/04/1920 ile 02/06/2023 Tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üye Tam Sayısındaki Değişiklikler.....424-427
- Tablo 19** : 1982 Anayasası Döneminin Parlamenter Hükûmet Sistemi Uygulamasında Görev Yapan Cumhurbaşkanları, Görev Süreleri ve Bir Daha Görüşülmek Üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Geri Gönderdikleri Kanun Sayıları.....467
- Tablo 20** : 12/09/1980 ile 09/07/2018 Tarihleri Arasında Görev Yapan Hükûmetler ve Cumhurbaşkanları.....523-527
- Tablo 21** : 1982 Anayasası Döneminde Görev Yapan Koalisyon ve Azınlık Hükûmetleri.....528-529
- Tablo 22** : 1961 ile 2018 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Milletvekili Genel Seçimleri, Seçimlerin Hukuki Dayanakları, Yasama Dönemleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Görev Süreleri.....563-567
- Tablo 23** : Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Hesap Verebilirlik Mekanizmaları.....730-731

Tablolar Listesi

- Tablo 24** : Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile Parlamenter Hükûmet Sisteminin Türkiye Cumhuriyeti Uygulama-sındaki Yasama ve Yürütme Organlarının Yapısı ve İlişkileri Bakımından Karşılaştırılması.....733-735
- Tablo 25** : Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminin, Başkanlık Hükûmet Sisteminin Amerika Birleşik Devletleri Uygula-ması ve Yarı Başkanlık Hükûmet Sisteminin Fransız Cumhuriyeti Uygulaması ile Karşılaştırılması....735-739
- Tablo 26** : 29/10/1923 ile 28/08/2007 Tarihleri Arasında Yapılan Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Cumhurbaşkanı Ola-rak Seçilenlerin Seçilme Tarihleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Üye Tam Sayıları, Oylamaya Katılan Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Sayıları, Cumhurbaş-kanı Seçilenlerin Aldıkları Oy Sayıları.....801-802

Tablolar Listesi
